

בכורות טו שמיני עצרת תשפ"ז

משה שווערד

A. רש"י מסכת חולין דף קטו עמוד ב ד"ה בשני מינין

בשני מינין - פסולי המוקדשין שנפדו שני מינין הן מותרין באכילה כחולין ואסורין בגיזה ועבודה כקדשים כדאמר בבכורות (דף טו) תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב.

B. תוספות מסכת חולין דף קטו עמוד ב ד"ה בשני מינין

בשני מינין – [1] פי' בקונטרס מותרין באכילה כחולין ואסורין בגיזה ועבודה כקדשים ואין נראה דלא שייך משום הכי דמקרי שני מינים [2] אלא נראה משום דאיתקש לצבי ואיל חשיב להו כשני מינין כדאמר פ' אלו הן הלוקין (מכות דף כב.) אמר רבי יצחק המרביע שור פסולי המוקדשין לוקה ור' אושעיא נמי קאמר המנהיג שור פסולי המוקדשין לוקה גוף אחד הוא ועשאו הכתוב ב' גופים פירוש שעשאו הכתוב כצבי ואיל ובהכי מיישב ר"ת הא דאמר בפ' כל פסולי המוקדשין (בכורות לג.) תלת צבי ואיל כתיבי חד לכדרכי יצחק ורבי אושעיא ופי' שם בקונטרס דלא אתפרש היכא.

C. רמב"ם יד החזקה הלכות כלאים פרק ט

(יא) בהמת פסולי המוקדשין אע"פ שהיא גוף אחד עשאה הכתוב כשני גופין מפני שהיתה קדש ונעשית כקדש וכחול מעורבין זה בזה ונמצאת בהמה זו כבהמה טמאה עם הטהורה המעורבין כאחד הרי הוא אומר ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' מפי השמועה למדו שאינו מדבר אלא בפסולי המוקדשין לפיכך החורש בשור פסולי המוקדשין או המרביע הרי זה לוקה משום כלאים ואיסור זה מדברי קבלה. [השגת הראב"ד - בהמת פסולי המוקדשין וכו' א"א אנו אין בידינו אלא כחיה עם בהמה שהרי עשאה כצבי ואיל והכי איתא בבכורות]:

• כסף משנה על הלכות כלאים פרק ט הלכה יא

וכתב הראב"ד אנו אין בידינו וכו'. ודברי רבינו כפירוש רש"י ודברי הראב"ד כפי' ר"ת:

D. ספר החינוך - מצוה תמא

מצות פדית קדשים שנפל בהם מום ואחר כך מותרים באכילה:

שנצטוינו לפדות קדשים שנפל בהם מום, ולוקחין בדמיהן בהמה אחרת לקרבן, ואחר הפדיון הם יוצאין לחולין וזובחים ואוכלין אותן הבעלים כחולין גמורים, ועל זה נאמר [דברים י"ב, ט"ו], רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר וגו' הטמא והטהור יאכלנו כצבי וכאיל. אחר שהזכירה הפרשה הקרבנות התמימים וחייבה שלא להקריבם כי אם במקום אשר יבחר ה', אמר אחרי כן על הקרבנות בעצמם שאם נפל בהם מום שנפדם ונאכלם בכל אות נפשנו, כלומר שנעשה בהם כל חפצנו כמו המעשר שאין שוחטין אותן שם ואין מוכרין אותם שם.

וטעם הדבר, מפני ששאר קדשים חוזרין דמיהם להקדש שחוזרין וקונים בהם בהמה אחרת לקרבן, ולפיכך שלא למעט בדמיהן מוכרין אותם בכל מקום. אבל הבכור והמעשר שנאכלין במומן ואין צורך לקנות בדמיהן בהמה אחרת לקרבן, אין שוחטין ומוכרין אותן בשוק של טבחים. ובענין המומין הפוסלין בקרבן כבר דברתי בהן בסדר אמור [מצוה ער"ה]. ויתר פרטי המצוה מבוארים במסכת בכורות ובתמורה ובמקומות מחולין וערכין ומעילה: ונוהגת מצוה זו בזכרים ונקבות, בזמן הבית, אבל עכשיו בזמן הזה אמרו זכרונם לברכה [עבודה זרה י"ג ע"א] שאין מקדישין, והוא הדין שאין פודין, וכל הענין כמו שכתבתי בסדר אם בחוקותי עשה א' בסימן ש"ג, קחנו משם. ואף על פי שכתבתי שם שמי שהקדיש אפילו בזמן הזה שהקדשו נתפס וצריך תקנה לדבר כמו שכתוב שם, מכל מקום לענין הפדיה ודאי יש לנו לכתוב שאינה נוהגת בזמן הזה בשום צד, וכענין שכתבתי שם בדין ערכי בהמה עשה ג' בסימן ש"ג [מצוה ש"ג], משם תראה כוונתי בזה:

1. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת בכורות דף טו עמוד א

אי מה צבי ואיל חלבן מותר. והקשה השיטמ"ק אמאי לא פריך אי מה צבי ואיל חלב של צביה וכו' מותר אף חלב בהמת פסוה"מ יהא מותר וכו'. נראה לבאר קושיתו דהנה לקמן ילפינן דחלב בהמת פסוה"מ אסור דדרשינן ואכלת בשר ולא חלב, והנה האי איסור של אכילת חלב פסוה"מ לא הוה כאיסור גיזה דבגיה לבר משהגיה אסורה בהנאה יש איסור בעצם הגיזה אפילו לא משום הנאה, וכדמוכח לקמן. וכן מבואר ברא"ש בפרק א' אבל בחלב אין האיסור לחלוב את הבהמה אלא רק שחלבה אסור בהנאה, [עיין בשיטמ"ק לקמן דהביא כן להתוס' חיצוניות], וראיה לזה מהא דלעיל [ו' ב] דבאה הגמ' להוכיח ממה שאסרה תורה חלב פסוה"מ ש"מ דחלב בעלמא מותר והשתא אי נימא דאיסור חלב בפסוה"מ הוא על פעולת החליבה, א"כ מה הראיה לחלב עצמו נימא דמה שהתורה הוצרכה לאסור חלב היינו על מעשה החליבה אף על פי דלא היה ס"ד כלל לאסור החליבה אלא החלב עצמו ושפיר הוכיחה הגמ' לענין היתר חלב בעלמא. ומקשה השיטמ"ק א"כ הכא נימא מה צבי ואיל חלבן מותר אף פסוה"מ חלבן מותר.

ולעצם קושיתו נראה דמה דהוקש כאן לצבי ואיל היינו דברים שמיחדים את מינם דהיינו מין חיה וכגון חלב דכיון דהקישא התורה לצבי ואיל מקשה הגמ' שפיר נקיש לכל הני מילי שיש בצבי ואיל, אבל מה שהותר בצבי ואיל, והותר נמי בשאר בהמות וכגון חלב סברה הגמ' דלא ס"ד כלל לאקושי לצבי ואיל דאין זה דבר היתר המיוחד בצבי ואיל והוא היתר כללי והיאך נכלילנו בהיקש לצבי ואיל, דמשמע דהוקש לדברים המיוחדים אצלם.

2. חידושי בתרא

שב) טו. שיטה ס"א ד"ת אימא צבי ואיל חלבן וז"ל ק"ל אמאי לא פריך אי מה צבי ואיל חלבן [ע' הג"ה א' — ר"ל חלב (ח' ול' קמוצה) של נקבה] מותר כ"י ע"כ. ותמוה הגרי"ז ז"ל וצ"ע דהא קרא קאמר בהדיא תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב ואידך שייך למידרש לפטור וצ"ע ע"כ. ויש שהוסיפו הסבר בקושיה דגרי"ז, דכיון דנתרבה מפורש מקרא דבשר ולא חלב, לא מהני שום היקש לאפקועי מאיסור מפורשת.

ולכאורה י"ל דכוונת השיטה להא גופא, דכיון דע"כ א"א לדרוש היקש לפטור בחלב מדאסרת קרא מדיוק דבשר ולא לחלב, א"כ יהא זה גילוי דאין כאן היקש ג"כ לדיני צבי ואיל לפטור מן הבכורה ומן המתנות, דכיון דאין היקש למחצה, ואיכא גילוי דאין לדורשו לפטור חלבן, ה"ה הוי גילוי דאין בא הצבי ואיל להקיש לשאר דיניהם, ולא בא אלא להתיר אכילתם בטומאה כדכתיב בדברים י"ב כ"ב — כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כו' הטמא והטהור יחדו יאכלנו.

3. איזהו מקומן מסכת בכורות דף טו עמוד א

אוציא אני את הבכורה ולא אוציא את המתנות תלמוד לומר איל - מהרי"ט אלגזי (לקמן פ"ה, אות מא. ב.) דן דלכאורה סגי בחד קרא צבי או איל, ונדע תרוייהו בכורה ומתנות דהא אין היקש למחצה. ודחה סברא די"ל אי הוי כתיב חד קרא הוה ממעטינן מתנות מדכתיב 'אך' חילק. ומסיק דהו"א שחייב במתנות מדרשא אחרת - ע"י בדבריו.

4. ספר יד בנימין

שם בגמ', א"ל למאי מדמית להו אי לחולין חלבן אסור וכו'. ופ"י דעיקר הילפותא דילפי' מנצי ואיל לפטור פסוה"מ מן הבכורה ומן המתנות הוא לא משום דיש לו דין חדש של נצי ואיל אלא הוא רק לגלוי דלא ליהוי כחולין לחייב בכורה וצמתנות, מעתה לפי"ז גבי אותו ואת בנו כיון דגם בחולין מחייב אין שום סברה דפסוה"מ"ק לא לחייב, וזהו דקאמר למאי מדמית להו אי לחולין אותו ואת בנו נוהג צו ר"ל וא"כ אין שום ס"ד דלא לחייב ודו"ק. ועי' לעיל י"ד. צמוד"ה קדושת דמים.

כו' פי' הקונטרס קדושת דמים פוטרת מן
הזכורה כקדוה"ג כו' וקשה לפירוש דהתם
פטורי' בפסוקה"ק אע"ג דנפדו מדאיתקש
לנצי ואיל והכא דוקא בלא נפדו עכ"ל. פי'
דפסוקה"ק פטורי' אע"ג דנפדו א"כ לאו
מחמת קדושתן הוא אלא גזיה"כ דילפי' מנצי
ואיל, ואמנם הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' זכורות
ה"ח כתב בטעמא דמילתא שפסוקה"ק פטורי'ס
מן הזכורה "שהרי לא ילאו לחולין לכל דבר
מפני שהם אסורים בגזיה ועבודה" הרי משמע
דנצי שפסוקה"ק פטורי'ס מנצי ואיל מ"מ טעמא דמילתא
שהם פטורים היינו מפני קדושתם שיטנה
עוד עליהם וא"כ שפיר י"ל כפירש"י "שקדושת
דמים פטורה מן הזכורה כקדוה"ג" משום
קדושתם אשר עליהם - "חזון יחזקאל" על
התוספתא פ"ב. ועיי"ש שהביא גם מלשון
הגמ' תמורה י' ע"ב דמשמע כפירש"י דהא
דקדושת דמים מדחה מן הזכורה היינו מחמת
קדושתם יעוי"ש.

בתור"ה קדושת דמים מדחה מן הזכורה

6. שטמ"ק אות ב' מנא הני מילי דת"ר תזבח ולא גיזה:

7. איזהו מקומן מסכת בכורות דף טו עמוד א

מנא הני מילי דת"ר תזבח ולא גיזה:

א/ החפצא דהגיזה אסור או מעשה הגיזה?

דעת תוס' לקמן כה. (ד"ה שער) דאין כוונת הדרשא לאסור החפצא דגיזה, דהיא מותרת מדאורייתא, אלא
לאסור רק מעשה הגיזה. ברם יש החולקים וסוברים דגם הגיזה עצמה אסורה מן התורה - יעוי' בהרחבה
דברינו במתני' לקמן כה. ד"ה שער בכור.

ב/ איסור 'גיזה' הוא איסור עצמי או מטעם 'עבודה', ומדוע נקטה הברייתא 'גיזה'?

כתב השטמ"ק (ב') בשם תו"ח, דלאו דוקא גיזה אסורה, אלא כל עבודה אסורה וממעטינן מהאי קרא דשניהם
שויים. ומשמע מדבריו דאיסור הגיזה הוא מטעם עבודה בפסולי המוקדשין.

והקשה שמן רוקח בשם שי למורא [דברי השי למורא הן לקמן לג. ד"ה בגמ' לכדר"י], אמאי באמת לא
נקטה הברייתא "תזבח ולא תעבוד" דהא בקרא כתיב "לא תעבוד" קודם "לא תגזו". ותירץ דעבודה
בלאו הכי אסורה בפסולי המוקדשין משום כלאים, כדאמרינן במכות כב. דהמנהיג שור פסולי המוקדשין
לוקה [עי' תוס' כאן (ד"ה מה צבי), ותוס' לקמן לג. (ד"ה חד)].

מיהו עדיין לא יתישב לדברי המשל"מ (פ"ט דכלאים) בדעת הרמב"ם, שפסולי המוקדשין לאחר פדיונן
אין חייב עליהם משום כלאים. ותירץ שמן רוקח דנקטה הברייתא 'גיזה' לרבותא, דאף שאינה מכחישה
הבהמה כשאר עבודות אסורה. וראה בדבריו מנא לן באמת לאסור גיזה, דילמא דוקא עבודה המכחישה
אסורה. ובמקור ברוך (ח"א סי' כ"ו) האריך לדון אם איסור הגיזה הוא מטעם עבודה, והביא דברי המרדכי
(פכ"א דשבת) דמבואר מדבריו שגיזה אסורה מטעם עבודה, והאריך להוכיח כשיטתו. וביאר המקור ברוך

שהוצרכה התורה לאסור בהדיא גזירה לפי שאין הבהמה עושה כלום אלא נגזזת בעלמא, ומהות האיסור הוא כעין גזירה אטו שאר עבודות [אף שהוא דאורייתא] - עי' בדבריו בהרחבה.

ג/ שיעור איסור גזירה:

כתב הרמב"ם (מעילה א. ז.) "ויראה לי שאינו לוקה עד שיגזוז כדי רוחב הסיט כפול, לא יהא זה חמור משבת". ותמה המנחת חינוך (תפג. ב.) דבשבת בעינן מלאכת מחשבת משא"כ הכא הוא גזירת הכתוב. ועוד דבשבת אם מניח משא כבד על בהמה ברה"י אינו עובר, וכאן האיסור הוא עבודה ומניח כל שהוא לצורכו לוקה, נמצא שהוא חמור משבת.

וכתב המנחת חינוך (שם סק"ג) דאף לדעת הרמב"ם יש חילוק בין שבת לעבודה בקדשים, דלענין שבת נראה שמצטרף השיעור אף אם גזז מכמה בהמות, אבל כאן אינו חייב אא"כ יגזז שיעור מבהמה אחת - עי' בדבריו. ובביאור שיטת הרמב"ם - יעוי' ערוך השלחן (מעילה קסז. יא.), חי' הגר"ח החדש על הש"ס (בכורות כאן), ראשית בכורים לקמן כד; אכן האזל (מעילה א. ז.), חזון יחזקאל (שבת פ"ב ה"ח), ומנחת אברהם (עמ' ס"ג).

8. איזהו מקומן מסכת בכורות דף טו עמוד א

בשר ולא חלב:

א [האם רק החלב אסור או גם מעשה החליבה?]

[1] דעת בעלי תוס' שלענין חלב ילפינן לאסור החפצא דהחלב עצמו ולא את עבודת החליבה - עי' תוס' לקמן כה: (בסוף הדיבור המתחיל בע"א), ותוס' חולין לו. (ד"ה סלקא), ותוס' מעילה יב: (ד"ה חלב), שהוכיחו זאת מהסוגיא לעיל דף ו: ומסוגיות נוספות. **ופשר החילוק בין חלב לגזירה שאסור רק המעשה ולא הגזירה עצמה - ביארו תוס' דמשמעות קרא ד'תזבח' דממעטינן גזירה הוא למעט המעשה, אך קרא ד'בשר' דממעטינן חלב משמע למעט החפצא.**

[2] אמנם הביאו תוס' במעילה הנ"ל יש מפרשים דאף גבי חלב ממעטינן דאסור מעשה החליבה אבל החלב עצמו מותר, ודחו שיטה זו. ברם יעוי' בפ' רגמ"ה לעיל סוף ו: שנקט דמעשה החליבה גם אסור דלא גרע משאר עבודות דאסורין. וכן נקטו עוד ראשונים - עי' מקור ברוך (ח"א סי' כ"ו) מש"כ בביאור שיטה זו. וראה עוד בשיעורי הגרי"מ פיינשטיין (פ"ק אות קכ"ט). ועל שיטת תוס' הקשה מהרי"ט אלגזי (לקמן פ"ה מא. ד.), מדוע באמת לא דרשינן מהיקש דצבי ואיל להתיר חלב פסולי המוקדשין, והדרשא "בשר ולא חלב" נימא לאסור מעשה החליבה. וכתב דנראה שזו כוונת קושית השטמ"ק כאן (א') בשם התו"ח. ועי' במהריט"א שהשיג על דבריו. מיהו בעיקר הקושיא צ"ע דלכאורה כבר תירצו זאת תוס' הנ"ל שביארו דמשמעות הקרא הכי לאסור כאן המעשה וכאן החפצא כמש"כ לעיל.

9. איזהו מקומן מסכת בכורות דף טו עמוד א

שיטות הראשונים אימתי אסור ליתנם לכלבים:

א. [1] תוס' בכמה דוכתי (לקמן לב: זבחים עא: ד"ה ובטריפה, פסחים כט. ד"ה אין פודין) מחדשים שדוקא אם לא חזו אלא לכלבים כגון קדשים שמתו או נטרפו, אזי אסור לפדותן לכלבים, אבל כגון שנאסרו מחמת שנתערבו בהן בהמות טריפות, כיון שנפל בהן מום ונפדו מותר להאכילן לכלבים, דהכי דריש קרא "ואכלת ולא לכלביך" כלומר דבר שאינו עומד אלא לכלביך, אבל היכא דחזי לישראל הותר לגמרי מהיקש לצבי ואיל ומותר להאכילן לכלבים.

ונראה דאזלי בזה תוס' לשיטתם [כדביארנו לעיל יד. על תוד"ה קדושת דמים], דסברי שפסולי המוקדשין שהוקשו לצבי ואיל הן חולין גמורים, והאיסורין שעליהם הן איסורין בעלמא מגזירת הכתוב, לפיכך פירשו דגדר גזירת הכתוב "ואכלת ולא לכלביך" היינו היכא דחזי לכלבים בלבד.

ב. [2] אבל הנה רגמ"ה בתמורה לא. כתב וז"ל "ואין פודין לכלבים משום בזיון קדשים" - נראה שהוא כשיטת רש"י כדפירשנו שאיסורי פסולי המוקדשין הן משום קדושה שנשתיירה בהן, ולפי"ז אם אסור להאכילן לכלבים כשאין ראויין אלא לכלבים, כל שכן דאיכא בזיון קדשים היכא שראויין לישראל אלא שנתערבו בהן טריפות חולין. [מיהו בדברי רגמ"ה יש לעיין, דלקמן ע"ב כתב "כצבי ואיל הוא כלומר חולין נינהו"].

ג. ובעיקר חידוש תוס' דהיכא דשרי לישראל הותר נמי לנוכרי וכלבים - כתב מהרי"ט אלגזי (לקמן פ"ה מא. ח.) דהרשב"א והר"ן בחולין סט: סברי דדוקא שרי להאכיל לנוכרי, אבל לכלבים אסור בכל גווני מיקרא ד"ואכלת ולא לכלביך". וכן דעת רבינו ירוחם. והמנחת חינוך (יח. ה.) הוכיח גם מלשון הרמב"ם (בכורות א. ג.) דבכל גווני אסור ליתן לכלבים. וראה במהריט"א הנ"ל שהקשה על סברת הראשונים הללו. אמנם הש"ך (יו"ד שו. ח.) נקט דאף לדעת תוס' לקמן לב: כשהותר לישראל לא הותר אלא לנוכרים אבל לכלבים בכל גווני אסור - עי' בדבריו. וראה עוד בדברינו על תוס' לקמן לב: ד"ה פסק.

10. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת בכורות דף טו עמוד ב

אין לך בהן היתר אכילה אלא משעת זביחה ואילך. וכתב המנ"ח דאיכא נפק"מ בין ב' הלשונות גם לענין חלב דללישנא קמא נאסר חלב לגמרי גם חלב שנמצא בדדיה לאחר שחיטה דהתורה התירה רק בשר ולא חלב, ולא תליא איסור חלב בדין שחיטתו, אבל ללישנא בתרא דאין לך היתר בהן אלא משעת זביחה, א"כ איסור חלב שבו נמי תליא בשחיטתו, וכיון שנשחט הותר החלב שבדדיה ודו"ק.

11. חדושי הגרי"ז מסכת בכורות דף טו עמוד ב

בגמ' איכא דאמרי תזבח ואכלת אין לך בהן היתר אכילה אלא משעת זביחה ואילך ע"ש, ונראה דהיתר זביחה אין זה דוקא להיתר אכילה, אלא דבעי להתיר דין פסוה"מ, וכן מורה לשון הרמב"ם דכתב בהל' מעילה (פ"א הל"ט) וז"ל, בהמת הקדש שנפל בה מום ונפדית כמו שביארנו אינה מותרת בגיזה ועבודה וכו' עד שתשחט נשחטה אחר פדיונה הותרה באכילה, עכ"ל, וא"כ מוכח דלהיתר גיזה ג"כ השחיטה מתרת, וכן כתב שם (בהל"י) דשער הנושר מותר בהנאה לאחר שחיטתו ע"ש, הרי דהשחיטה מתרת אף לצמר הנושר מחיים, וע"כ מוכח דזהו המתיר להגיזה, וכן מוכח מהא דאמרינן דקודם שחיטתו הוי בהו הדין מתות, ולא לאחר שחיטה, וא"כ מוכח ששחיטת הבהמה מתרת לדין פסוה"מ שבה, וע"כ לא חל לאחר שחיטה דין מתות עליה, מאחר דהשחיטה התירתה, [א"ה, ע"י כ"ז בחידושי מרן רי"ז הלוי הל' בכורות דף נה ע"א].

12. איזהו מקומן מסכת בכורות דף טו עמוד ב

איכא דאמרי תזבח ואכלת אין לך בהן היתר אכילה אלא משעת זביחה ואילך:

הגדרת מרן הגרי"ז: בחי' מרן רי"ז הלוי (הל' בכורות עמ' נ"ה) וכן בחי' הגרי"ז בסוגיין, הוכיח שדין זה ד"אין לך היתר אלא משעת זביחה ואילך" אינו היתר אכילה גרידא על ידי שחיטה, אלא נאמר כאן דין שפסולי המוקדשין זביחתה היא המתרת איסור קודש שלהן, עי"ש שדקדק כן [בשם אחיו הגר"מ] מלשונות הרמב"ם, וביאר בזה דברי רש"י לקמן לב: (ד"ה העמדה) לענין מעשר בעל מום. ועי' בדברינו על רש"י זה.

13. ספר יד בנימין

לענין שיהי' מותר ליהנות מהגיזה שכ' שם
בהל' ט' וז"ל "בהמת הקדש שנפל בה מום
ונפדה כמו שביארנו אינה מותרת בגיזה ועבודה
והרי היא באיסורה עד שתשחט", ושם בהל'
י' כתב נמי בצמר הנושר מן החטאת והאשם
מותר בהגיזה לאחר שחיטתן מפני מומן וכו'
ומשמע דהשחיטה מחיר נמי הגיזה, (והיינו
דס"ל דקודם שחיטה אסור הגיזה בהנאה,
ועי' חוס' מעילה י"ב ב' ד"ה חלב).

וראיתי בחי' הגרי"ז ז"ל שכ' לדייק מדברי
הרמב"ם הג"ל דההיתר זביחה אינו
רק לענין היתר אכילה אלא צא להתיר דין
פסוהמ"ק יעווי"ש, ולכאז' צ"ע ממש"כ הר"מ
פ"א מהל' איסומ"ז הלי"א דאם נשחטה קודם
שתפדה כגון ששחט בה שנים או רוב שנים
ועדיין היא מפרכסת ה"ז נפדית, והשתא כיון
דהשחיטה היא קודם פדיו' האין מחיר דין
פסוהמ"ק ומאי תועיל פדיו' אח"כ ולע"ק
ודו"ק].

דף ט"ו ע"ב בגמ' איכא דאמרי תזבח ואכלת
אין לך בהן היתר אכילה
וכו'. נ"צ עי' פירש"י תמורה סו"פ כל
האסורין דף ל"א.

[והנה מדברי הרמב"ם ז"ל צפ"א מהל'
מעילה מצוה דהשחיטה מחיר נמי

14. איזהו מקומן מסכת בכורות דף טו עמוד ב

דיני ואיסורי פסולי המוקדשין לאחר פדיון הוא מחמת קדושה שנשתיירה, או איסורא בעלמא?

כתבו תוס' לקמן ריש טז., דאע"ג שגם לאחר פדיון אסורין פסולי המוקדשין בגיזה ועבודה, מ"מ ולדות אין להן קדושה אלא מכאן, וכיון שנפדית פקעה קדושתה לגמרי כצבי ואיל, ואין כח לאיסור מועט של גיזה ועבודה שיחול על ידו קדושה על הולדות.

והנה יעוי' בדברינו לעיל יד. (על תוד"ה קדושת דמים) שהאחרונים ביארו דתוס' ורש"י פליגי, אי מקצת דינים שנשתיירו לפסולי המוקדשין לאחר פדיון הוא מחמת קדושה שנשתיירה, או איסורא בעלמא מגזירת הכתוב. ולפי"ז נמצא שתוס' לקמן ריש טז. אזלי שפיר לשיטתם דאינן אלא איסורין גרידא, וממילא נוחא שלא חלים על הולד דרך קדושה חלה עליו. [וכן הוא משמעות רגמ"ה כאן שפירש "אמאי כצבי ואיל הוא - כלומר חולין ניהו".] אבל לפירוש רש"י שנשתייר בהן קדושה צ"ל דמ"מ קדושה קלושה כזו אין בכוחה שתחול על הולד. וראה בראשית בכורים כאן שגם ביאר ב' מהלכים הללו.

מיהו אחר העיון בדברי תוס' ריש טז. יש להסתפק בדבריהם, דאמנם נקטו תחילה דכיון שנפדית האם פקעה קדושתה לגמרי, אולם אח"כ נקטו "אין כח לאיסור מועט כזה שיחול על ידו קדושה על הולדות", משמע שהאיסור גיזה ועבודה הוא מחמת קדושה, אלא שאין בכוחו לחול על הולדות, דאל"כ הוה להו למימר שאיסור גרידא דהאם אינו דין שיחול על הולדות, וצ"ע.

וראה בשטמ"ק כאן (סוף אות ה') דמשמעות לשונו שפסולי המוקדשין לאחר פדיון אית בהו קדושה, וכן נראה דאזיל בזה השטמ"ק לשיטתו לקמן טז. (אות ד') עי' היטב בלשונו. ובאמת שכן הוא לשון הברייתא בסוף העמוד "הרי הן כהקדש לכל דבריהם ואין לך בהן אלא היתר אכילה בלבד".

15. ספר יד בנימין

שם בגמ', ונקבה לרבות את התמורה, פי'
דראו' להקדשה, וא"ת והא'
מקרא מלא הוא והי' הוא ותמורתו יהי' קודש
דמשמע הקדשה, כבר עמד ע"ז בשטמ"ק
יעוי"ש.

16. איזהו מקומן מסכת בכורות דף טו עמוד ב

ונקבה לרבות את התמורה - הא דאיצטריך לרבות תמורה אף דקרא מפורש "הוא ותמורתו יהיה קדש", לפי דס"ד למילף מתמורת בכור ומעשר שלא קרבה, וקרא ד"יהיה קדש" ס"ד שקדוש וירעה עד שיסתאב ויפלו דמיו לנדה, קמ"ל קרא שהתמורה קריבה למזבח - שטמ"ק (א') בשם הר"י.

17. איזהו מקומן מסכת בכורות דף טו עמוד ב

למ"ד ולדות קדשים בהוייתן קדושים האם יש מקצת קדושה כבר במעי אמן?

א. הנה בולדות שנתעברו ונולדו לאחר פדיון פשיטא לעיל דהן חולין כצבי ואיל, וכדפירשנו לעיל [עפ"י תוס' ריש טז.]. שאיסור או קדושה קלושה שבאותן פסולי המוקדשין לא חל על הולדות. ויש לעיין א"כ גם הכא למ"ד ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים, נמצא שאף שנתעברו קודם פדיון אבל קדושתן חלה בלידתן ואז כבר נפדית אמן - עי' שטמ"ק (ה') שעמד בזה, ותירץ דכה"ג דאיכא גם קצת קדושה באם, וגם נתעברו קודם פדיון, מהני לחול הקדושה על הולדות דלא הוה חולין גמורים.

18. איזהו מקומן מסכת בכורות דף טו עמוד ב

לפני פדיון מיפלג פליגי בהו איכא למ"ד קדשי ליקרב ואיכא למ"ד קדשי לרעייה:

א] סברות המחלוקת:

הנה מ"ד קדוש ליקרב סברתו פשוטה, דאיכא גזירת הכתוב דילפינן לעיל דולדות בעלי מומין קרבין, ולכך הגם שבאה מכח קדושה דחוויה קדוש ליקרב [ועי' בדברינו בסמוך ד"ה דלאחר פדיון], ולפי"ז לכאורה סברת מ"ד קדוש לרעייה היא מדרבנן גרידא. אך מדברי רגמ"ה שפירש סברת מ"ד זה שלא יהא טפל חמור מן העיקר

מבואר דהוא מדאורייתא. וכן יש לדקדק בדברי רש"י (ד"ה הנך נולדו) דפליגי בהאי קרא דאורייתא, וכן נראה מתוס' ריש טז., ועל כרחך דמ"ד זה מפרש דקרא אשמעינן דקדשי לרעייה גרידא. וראה עוד מקדש דוד (קונטרס בענייני קדשים, סי' ג' סק"ג).

19. ספר יד בנימין

והנה לפי זה נראה דהלשון עדרים עדרים דנקט בגמ' לא קאי על הולדות אלא על הנהמה גופי' דכיון שלא ימהר לפדותו חיישי' שבנתיים יזדמן לו עוד כמה וכמה צהמות בע"מ ויבוא לידי תקלה באכילה.

לשון שני הוא דקא יאיב הגמ' טעם צין לרב הונא דאמר ימותו וצין לר' חנינא דמתפיסן סמוך לפדיון אמס כו' אמאי אטרסוהו רבנן לשבקינהו באיסורייהו, וקאמר גזירה שמה יגדל עדרים עדרים פי' שאותן הולדות הפסולין ילדו גם הם ולדות אחרים ויתרצו פסולין וחיישי' לתקלה שמה יבוא לאוכלן, ולכך תקנו לר' חנינא דאומן הולדות יתפיסן סמוך לפדיון אמס לשם אותו וצח ונתפס צהו קדושה לעצמן וממתין עד שיוממו ופריק לי' ואחר הפדיון שוב לא איכפת לן צמה שילדו ולדות אחרים דולד צבי ואיל נינהו ואין עליהם שום קדושה, ומה דלרב הונא מכניסן לכיפה ולא סגי לי' בתקנתא דר' חנינא י"ל משום דס"ל דא"א להתפיסן סמוך לפדיון אמס, או די"ל דס"ל דלא סגי בתקנתא דר' חנינא כיון דאחר שיתפיסן הרי צריך להמתין עד שיוממו (וכדכ' רש"י לעיל) וא"כ שוב איכא למיתש בצאותו זמן וילידו עוד ולדות אחרים.

לשון שלישי הוא דהגמ' צא לפרש ע"ס הדבר אמאי אסורין הולדות (שנולדו לאחר פדיון אמס) באכילה מאחר שע"י פדיון אמס נפקע גם קדושת הולד ומאי שנא מרישא דמתני' גבי קדושת דמים (בקדס מומן להקדישן) דלאחר פדיון האם שרי הולדות, ומשני דאסור רק משום גזירה דאי שרינן הולדות (שנולדו אחר פדיון אמס) חיישי' שמה ישהה אחר הפדיון עד לאחר שתלד וכיון דאיכא זמן רב חיישי' לתקלה דאחי צהמה לידי גזיה ועבודה, פי' ולכך עשו תקנה לר' חנינא שיצטרך להתפיס הולד לשם אותו וצח

כו' וכיון שיהי' הולדות אסורין באכילה שוב לא יבוא להשהות מלשחוט הנהמה לצורך הולדות, ורצ הונא דאמר ימותו ס"ל דלא סגי לי' בתקנתא דר' חנינא כיון דמ"מ אם יהי' לו אחיה תקנה לולדות ע"י התפסה כו' שוב חיישי' שמה ישהה ודו"ק, (ועי' עוד מה שנתבאר ברש"י על מקומו).

והנה לצ' לשונות הראשונות מבואר דנהי דקדושת הולד נפקע בפדיון האם (וכדאמרי' לא אלימא למיתפס פדיון וכדפרש"י משום שכבר נפקע הקדושה בפדיון אמס) מ"מ לא נפקע להוציא לגמרי לחולין אלא עדיין איכא צהו קדושה קצת ולכך אסור הולדות באכילה, ולרב הונא ימותו ולרב חנינא יתפיסן סמוך לפדיון אמס לאותו וצח, אבל לשון שלישי שצ"ל דנפקע לגמרי קדושת הולד בפדיון האם ורק משום גזירה אסורו באכילה, ומיהו צהו ועבודה נראה דמלד הדין אסור נמי בולדות כיון דעכ"פ קדושתן בתחילה צהה מכת האם וכמו האם אסורה צהו ועבודה כדן פסוקה"ק שנפדו ה"נ הולדות אף דתמימין הן מ"מ קדושתן הן מכת האם. שו"ר בחזו"א (סי' י"ח ס"ק ח') שבי' להוכיח ד"ל דהולד אסור צהו ועבודה דאל"כ אמאי אין מתפיסן לכל וצח שירצה מן התורה כיון שאם אין מתפיסן הוי חולין גמורין אבל כיון דאמרן דאסור צהו ועבודה (והיינו שקדושתו צהה מכת האם) שוב אין ראוי להקדישו לשם קדושה אחרת.

ולבא' יש לעי' למ"ד ולדות קדשים צהויתן הן קדושתן האין חייל על הולדות שום קדושה כיון שבשעה שנולדו כבר נפדית האם, וכ"ש דיקשה לצ' הלשונות הראשונות ברש"י דמלד הדין אסרי' הולדות גם באכילה ולא רק מלד גזירה, ברם כבר עמד צה בטעמ"ק אות ה' יעו"ש מה שביאר צה,

שם בגמ' טעמא מאי אמר ר' לוי גזירה שמה יגדל מהן עדרים עדרים. יש כאן ג' לשונות ברש"י, לשון ראשון דהגמ' אחי לפרש טעם על רצ הונא למה ס"ל כונסן לכיפה והן מתים ולא ניתא לי' בתקנתא דר' חנינא שמתפיסן סמוך לפדיון אמס כו' ומשני גזירה שמה יגדל מהן עדרים פי' אי אמרת די' לולדות שנולדו לאחר פדיון אמס תקנתא חיישי' צכל צהמה של פסוקה"ק שלא ימהר לפדות האם ויבוא לאכול הנהמה צלא פדיון אבל השתא דאמרי' אין תקנה לולדות שנולדו לאחר פדיון שפיר ימהר לפדות הנהמה עוד קודם שתתעבר, ועי' מה שנתבאר עוד ברש"י.

20. תוספות מסכת בכורות דף טו עמוד ב

מה בכור אין מתפיסו לכל זבח שירצה - פי' משנולד אבל במעי אמו יכול לשנותו לזבח אחר כדתנן פרק כיצד מערימין (תמורה דף כד:) ומכ"מ ילפינן מיניה שפיר ולדות פסולי המוקדשין דאין משנן לזבח אחר אפי' במעי אמן למ"ד במעי אמן הן קדושין כמו שאין יכול לשנות בכור משחלה עליו קדושת בכור הכי נמי פסולי המוקדשין שהרי קדושין כבר אין יכול לשנות בזבח אחר אפילו למ"ד בהוייתן קדושין לא דמו לבכור קודם שנולד דהני עומדין ליקדש מכח אמן שקדושה כבר.

21. איזהו מקומן מסכת בכורות דף טו עמוד ב

אלא אימא סמוך לפדיון אמן מתפיסן לשם אותו זבח:

קובץ עיונים:

א] אימתי תחול ההתפסה לשם אותו זבח?

[1] מפירוש רש"י מבואר שמחיל עליהן קדושה קודם פדיון האם, דהשתא שחלה עליהו קדושה לעצמן לא פקעה קדושתן על ידי פדיון אמן. וביאר הח"נ דפדיית אמן מהני להפקיע רק הקדושה שבאה מכח האם, ולא קדושה עצמית דהולד שבאה מכח מקדיש. [2] אמנם יעוי' ראשית בכורים שביאר דמירי שמשירר העובר בהדיא ואינו פודהו בפדיון האם, ומהני לשירר הולד ולא חשיב פדיון לחצאין. ובשטמ"ק השלם (ד"ה אמר להו) פליג על רש"י, ופירש וז"ל "הלכך סמוך לפדיון אמן אומר שמיד לאחר פדיון תחול עליה קדושה חדשה לשם אותו זבח שלא תהא שעה אחת בלא קדושה, דודאי קודם פדיון אי אפשר לחול קדושה חדשה כיון דממעי אמן הם קדושים", עכ"ל.

ב] יש לעיין לפירוש"י היאך חלה קדושה על קדושה קיימת כבר?

ביאר ראשית בכורים דמצינו כה"ג דמהני לענין שאם ישאל על קדושה הראשונה שתחול השניה, ואף כאן מהני לענין שלא יצא לחולין בפדיון האם. [וכע"ז] איתא בנדרים יח. ושבועות כז: לענין שבועה חלה על שבועה]. ובקושיא זו על פירוש רש"י עמד כבר השטמ"ק (סוף אות ב') בשם ה"ר אלחנן, ופירושו צ"ב. ועי' ראשית בכורים שפירש כוונתו דכיון שאי אפשר להקדישן לאחר פדיון אמן דחשיב דיחוי, וגם קודם פדיון אי אפשר דאין קדושה חלה על קדושה, לכך תקנו להקדישן סמוך לפדיון שתחול הקדושה בבית אחת עם הפדיון. וראה מש"כ במשנת רבי אהרן.

ג] עוד יש לעיין דהנה בתמורה י. נחלקו בר פדא ור' יוחנן אם קדושה חלה על העוברין, ויש לעיין אי סוגיין כר' יוחנן דוקא שקדושה חלה על עוברין, או דכיון שכבר קדוש אגב אמו ואינו אלא תוספת קדושה לכו"ע חל.

ד] יש לעיין איך חלה כלל קדושה על עובר במעי אמו, והלא הוא מחוסר זמן דאי אפשר להקדישו עד שיהא בן שמונה ימים?

[1] ובשטמ"ק שם (אות ח' ואות ל"א) תירץ דפסול מחוסר זמן שייך דוקא משנולד ולא במעי אמו שעדיין אינו ראוי להקרבה - עי' בדבריו. וכע"ז כתבו תוס' בתמורה י: עי' שו"ת וברעק"א בגלהש"ס. [2] אמנם יעוי' בתוס' תמורה יט: (ד"ה אף), ובתוס' זבחים קיד: (סוף ד"ה היתר) שכתבו דאף שאסור להקדיש קודם זמנו מיהו דיעבד קדוש.

ה] צ"ע הרי מיירי בולד קדשים ומיהו הבעלים להתפיסו לשם אותו זבח?

כתב החזו"א (ורות יח. ט.) דלמ"ד בהוייתן הן קדושים והולד חולין עד שיוולד, הוי המקדיש בעלים עליו, והוי כמשוייר אצלו בהמה לעוברת ולא חשיב שיוור בקרבן - עי' בדבריו. מיהו בהערות להגריש"א כתב דצ"ל דמערבא משמיה דר"ח סברי כר"י הגלילי דקדשים קלים ממון בעלים הן, לכך יש לו הכח להקדיש.

ו] האם הולדות עצמן קרבין?

[1] פירש רש"י דלאחר שיתפיסן בקדושה ימתין עד שיוממו ופריק להו, משמע שהן עצמן לא יכולין ליקרב. [2] אך מדברי הרמב"ם (איסור"מ א. יא.) דקדק הח"נ דנראה שעל ידי התפסה זו הן עצמן קרבין. וביאר

סברתו דכיון שהתפיסן בקדושה עצמית א"כ לא נדחו במום אמן ובפדיונה [כדפירש"י דאיכא תרתי לריעותא] ויכולין הן עצמן ליקרב. אמנם כתב הח"נ דאפשר שגם רש"י פירש דיוממו ויפדם רק אליבא דמ"ד לעיל דקדשי לרעייה, אבל למ"ד קדשי ליקרב מודה שאכן יקרבו הן עצמן, והרמב"ם אזיל לשיטתיה שפסק כמ"ד קדשי ליקרב. מיהו כתב השפ"א שמדברי הכס"מ שהביא לשון רש"י והשמיט סוף דבריו שבזה הוא חולק על הרמב"ם, אפשר שלא היה גורס כן ברש"י. וראה עוד בחזו"א (בכורות סי' י"ח סוף סק"ח וסקט"ו), ובמשנת רבי אהרן.

22. ספר יד בנימין

שם בגמ' ומתפיסן לכל זבח שירצה. הנה
אף דמיירי שמתפיסן סמוך
לפדיון דומיא דסיפא דמיירי בכה"ג (שהרי
זהו דינא דר' תנינא דלעיל) וא"כ האריך יוכל
לשנות לכל זבח שירצה והרי קי"ל תמורה
ל"ב. אחד קדשי מוצא וא' קדשי בדה"ב אין
משנין אותן מקדושה לקדושה, | ז"ל דמ"מ
בקדש מומן להקדשן קילי טפי לענין זה
ודו"ק.

23. איזהו מקומן מסכת בכורות דף טו עמוד ב

הגוזז והעובד בהן סופג את הארבעים - דאע"ג דהוקשו לצבי ואיל, "תזבח ולא גיזה" אהדרינהו לאיסוריה ללקות עליו - תוס' לעיל ע"א ד"ה ואהני. ועי' בדברינו שם.

=====

שמיני עצרת

משה שווערד

א. גר"א - באבן שלמה (פרק י"א):

כל הענינים שבחודש תשרי הם רמז לעתיד לבוא. כי מתחילה הוא יום הדין בר"ה. ואח"כ סליחת העונות ביוה"כ. ואח"כ סוכות ושמיני עצרת ושמחתן. וכן לעתיד לבוא תחילה יום הדין הגדול ואח"כ וזרקתי עליכם מים טהורים... ואח"כ בסוכות חופות שבע כידוע. וכמ"ש (ישעיה ד') 'וסוכה תהי' לצל יומם' וכו'. זמן שמחתנו וכו'. 'ועמדו זרים ורעו צאנכם', ואח"כ שמיני עצרת, יום שיכלו הכופרים באלקי אמת, וישמחו ישראל לבדן.

ב. ספר זמן שמחתנו- מאמר ל"ג

ד) ונראה לפי פשטות הדברים, דבכל יו"ט באמת עיקר מצות השמחה היא שמחת היום, וכדכתיב בקרא "ושמחת בחגך", דהיינו שהשמחה היא בחג שהוא שמחה ביום, וענין השמחה ביום הוא משום שעצומו של יום גורם לשמחה, דפסח הוא "זמן חרותנו", שהוא הזמן שבו יצאו ישראל לחירות

לאותו היום, אמנם יום שמיני עצרת לא נקבע על מאורע השייך לאותו היום, וכל עיקר תכנו של יום זה, הוא הקריאה של "אני ואתם נשמח יחד", שבאה מתוך ביטוי האהבה של "קשה עלי פרידתכם", ולפיכך נסתפקו ישראל ביום זה, אם הוא כשאר ימים טובים שנקבע עצומו של יום לתוכן השמחה, או שמא כיון שכל ענינו של יום זה הוא לומר "אני ואתם נשמח ביחד", אפשר דגם חלוק תוכן השמחה של יום שמיני עצרת משאר ימים טובים, והוא שמחה מיוחדת לשמוח בקב"ה, וזוהי יתקיים "אני ואתם נשמח ביחד".

ועל ספק זה שנסתפקו ישראל בשמיני עצרת, אם לשמוח ביום או בקב"ה, באה תשובתו של שלמה המלך בשיר השירים "נגילה ונשמחה בך", "בך בישועתך בך בתורתך", והיינו דלמדו מדברי שלמה המלך, דבאמת חלוקה היא שמחת שמיני עצרת משאר המועדות, וכיון שתוכן ענינה של השמחה היא לומר "אני ואתם נשמח יחד", גם תוכן ענינה של השמחה היא שמחה בקב"ה, וזוהי שבא שלמה ופירש, דהשמחה בשמיני עצרת היא בבחינת "נגילה ונשמחה בך", דהיינו, "בך בישועתך בך בתורתך בך בעשרים ושנים אותיות שכתבת לנו בתורתך".

והא דבאה השמחה בקב"ה בבחינת "בך בתורתך בך בעשרים ושנים אותיות שכתבת לנו בתורתך", נראה לבאר, דכבר ידועים דברי הזהר"ק שהובאו בספר נפש החיים שער א' פרק ט"ז, ד"אורייתא וישראל וקב"ה חד הוא", ונמצא דהתורה היא המחברת ומקשרת בין ישראל לה' יתברך, ולפיכך אין כל היכי תימצי לשמחה בקב"ה אלא מתוך שמחת התורה, דכל הקשר בין כנסת ישראל לקב"ה הוא ע"י התורה, שהיא המאחדת בין ישראל וקב"ה, ונמצא דשמחה בקב"ה היא שמחת התורה, דע"י התורה שמחים ישראל עם הקב"ה, שרק ע"י התורה יש להם דביקות וחיבור לה' יתברך, ושמחת התורה היא שמחת הקב"ה, ולפיכך שמחת שמיני עצרת שהיא שמחה בקב"ה, כל תוכן ענינה הוא "בך בתורתך", "בך בכ"ב אותיות שכתבת לנו בתורתך".

ג. ספר ירח למועדים-תקצה-ו

ענין זה של 'בך בתורתך' 'בך בכ"ב אותיות שכתבת לנו בתורתך' יובן עפ"י דברי הזוה"ק שהביא הנפש החיים (שער ד' פ"ו ופ"י) שהלומד תורה מתדבק עם הקב"ה כי 'הוא ודיבורו חד', עיי"ש. והיינו שהתורה הקדושה חד היא עם הקב"ה. ולכן האופן שאפשר לנו לשמוח בה', הוא בתורתו, כי השמחה בתורתו היא שמחה בהקב"ה, כי הוא ודיבורו חד. וכ"כ מרן הראש ישיבה זצוק"ל (משנת רבי אהרן ח"ג עמ' נ"ז) וז"ל, ועיקר השמחה הוא מאהבת השי"ת ומהתקרבותו לישראל, וכנ"ל 'בך

בתורתך', כי הקשר בין האדם שיסודו מעפר וסופו לעפר, משול כחרס הנשבר, שיהא מקושר לעולם ועד לאדון כל, הלא הוא ע"י התורה שחיא דיבורו ורצונו של הקב"ה, והוא יתברך ודיבורו חד, ובזה אנו שייכים אליו, עכ"ל.

מעשה מובן מדוע קבעו שמחת תורה ביום שמיני עצרת ולא בחג השבועות, כי עיקר ענין שמחה זו הוא שמחת שמיני עצרת שיסודה 'אני ואתם נשמח יחד', אחר הקרבת שבעים פרים בחג הסוכות כנגד שבעים אומות העולם, ובזה מראה לנו הקב"ה אהבה וחביבות מיוחדת, שהוא מזמין אותנו בלבד להיות עמו ביוםא דחדוותא ידידה, כמו שהבאנו לעיל (מאמר פ"ה) בשם הזוה"ק, נמצא שאין השמחה מצד קבלת התורה אלא שמחה בהקב"ה, ולכן מיוחדת שמחה זו לשמיני עצרת, שבו נאמר 'נגילה ונשמחה בך' - 'בך בתורתך' 'בך בכ"ב אותיות שכתבת לנו בתורתך'.

ד. ספר זמן שמחתינו- מאמר ל"ג

(ה) ועפ"י דברים אלו מתישבת היטב קושיית הלבוש, למה נקבע יום סיום התורה והתחלת התורה בשמיני עצרת, ואין מקום לקושיית האחרונים דאין מערכבין שמחת החג בשמחת התורה, שהרי ביום שמיני עצרת כל ענינה של השמחה היא שמחה התורה, שהרי ענין השמחה הוא שמחה בקב"ה, ואין מקום לשמוח בקב"ה אלא מתוך שמחת התורה, ולפיכך שמחת התורה היא שמחת יום שמיני עצרת. דבשמחה זו אנו שמחים בקב"ה, בבחינת "בך בישועתך בך בתורתך", ומתקיים בנו "אני ואתם נשמח יחד".

ה. שפתי חיים- מועדים א- ע' שמו-ז

עתה מתבאר לנו ג"כ איך מקילים את קושי הפרידה ע"י סעודה קטנה. כי סעודה קטנה איננה סעודת פרידה כלל, אלא מטרתה לבטא את גודל האהבה בין הקב"ה וכנסת ישראל, ע"י שאנו דבקים בתורה ושוב איננו נפרדים מהקב"ה, וע"י השמחה בתורה אנו מחזקים את הרכוש הגדול שצברנו בחודש האיתנים, עד שלא יהיה פירוד כלל ממנה בכל ימות השנה, ע"כ מתחילים שוב את התורה מבראשית עם הבנה חדשה, מכל מה שצברנו בחודש תשרי.

וכבר הקשו דמאי ענינו לעכב עוד יום אחד, כשאח"כ ג"כ יהיה קשה הפרידה?

אלא ענין עצרת הוא לעצור ולהמשיך סגולות החג לתוך שאר ימות השנה. וענינו

של עצרת שישבו בבית בבחינת דירת עראי כמו שישבו בסוכות... שאחרי שדרו

בסוכות שרומז שעה"ז הוי דירת עראי ומלון אורחים, אנו נכנסין לבית בהכרה

והרגשה שהבית שלנו סוכה שלנו מלון אורחים ודירת עראי... דתשבו כעין תדורו

אין ענינו לעשות סוכתו כמו ביתו, כ"א שע"ז יעשה ביתו כסוכתו, דירת עראי.